

OMTRENT DE ALBERTUSWINDMOLEN IN MARIAKERKE

door Germain BILLIET

Zoals elk dorp bezat ook het bescheiden Mariakerke eertijds een windmolen. In de 19e eeuw zelfs drie. In "Les derniers moulins à vent dans l'arrondissement d'Ostende" (1939) herinnert C. LOONTIENS eraan dat Oostende, in 1850, nog twee windmolens telde en wel op de wallen, nl. één bij de kursaal en één bij de haven. Buiten de wallen, voegt hij erbij, bevond er zich nog één aan de Torhoutse Steenweg, bij de Koninginnelaan. Dat is een onnauwkeurige opmerking van onze stadsarchivaris, want op die laatste plaats, toen nog Mariakerke, stonden er in 1850 twee molens. C. LOONTIENS rept ook met geen woord van de derde Mariakerkse molen, nl. de Albertusmolen (genoemd naar het voormalig Albertusfort vlakbij) die in 1850 nog draaide.

Windmolens zijn heel waarschijnlijk een Westeuropese uitvinding die ca. 1150 en beslist niet meegebracht uit het Midden-Oosten door de kruisvaarders. De oudste windmolenvermeldingen in Vlaanderen dateren uit het einde van de 12e eeuw (o.a. Zonnebeke 1197). Tijdens de volgende eeuw verspreiden de molens zich hier snel en worden : "een essentieel levenselement...in de agrarisch-ambachtelijke periode van onze cultuurgeschiedenis" (cf. P. BAUTERS, Kracht van Wind en Water, Davidsfonds, 1989, p. 34 e.v. - Molenecho's. Vl. tijdschrift voor Molinologie, jaarg. VIII (1980), p. 74; XI, p. 65; XII, p. 294; XIV, p. 43-44; XV, p. 226).

In Oostende komen er windmolens voor in de 15e eeuw. Ed. VLIETINCK citeert een "westmeulen" in 1494 (cf. Het oude Oostende, p. 148, noot 4). Op het bekende Oostendse stadsplan van Jac. VAN DEVENTER (ca. 1500, afgedrukt bij VLIETINCK p. 146) noteren we vier molens, nl. een "oostmeulen", een "zuidmeulen" en twee op de havendijk. Daar moeten er ca. 1560-1565 drie gestaan hebben (cf. VLIETINCK o.c. p. 148 en noot 5 : "den dyck van de caije van Oosthende daer de drije meulens op staen").

Na het catastrofale beleg van onze stad (1601-1604) werden de onmisbare molens gauw weer opgericht. Al in 1605 rezen er drie op : de "oostmeulen" midden op het huidige Vissersplein, de "westmeulen" op de wallen bezuiden de Westpoort, en de "noordmeulen" benoorden de Vlaanderenstraat (cf. D. FARASYN, De Oostendse Molens, De Plate, sept 1978).

Op de kaart van P. POURBUS (1562), waarop de windmolens worden aangeduid, tellen we in Oostende vijf molens, drie in Oudenburg, twee in Gistel en Leffinge en verder in de omgeving : één enkele molen in Bredene, Snaaskerke, Stene, Raversijde, Wilkskerke, Slijpe maar geen enkele in Lombardsijde, Westende, Middelkerke en Mariakerke. Dat laatste schamele dorp, dat iconografisch laat aan bod komt, zal wel geen windmolen gehad hebben vóór 1600.

In het begin van de 17e eeuw krijgt Mariakerke levendige belangstelling wegens het spectaculair beleg van Oostende. De Spaanse belegeraars, geleid door aartshertog Albrecht, hadden hun hoofdkwartier in het Albertusfort alhier (in

de Mariakerkse duinen gebouwd in 1600). Op tientallen plannen van de belegerde stad, met de talrijke versterkingen in de omgeving, verscheen ook de naam van het dorp, maar geen molen (cf. A. VERBOUWE, Iconografie van het arrondissement Oostende. Brussel, ca. 1956, o.a. nr. 197 : plaat 7 en nr. 213: plaat 8).

Op een kadastrale kaart (waarschijnlijk een tiendenkaart) van Mariakerke, uit ca. 1650, wordt het Albertusfort aangeduid, maar geen molen.

Het uitpluizen van het tijdschrift "Molenecho's" beloonde mij onverwacht en rijkelijk. Op p. 99 VAN JG. XXII (1994) trof ik een artikel aan van Patrick FLORIZOONE (uit Nieuwpoort) "J. Ensor en de Molens". Tot mijn grote verrassing stonden van de Albertusmolen (door Ensor geëst) het bouwjaar ("kort vóór 1665") en het slopingsjaar ("1887") aangegeven. Op mijn vraag om verantwoording van die datums antwoordde P. FLORIZOONE dat ze hem bezorgd waren door de redactie van "Molenecho's". Ze waren gehaald uit een voor 1995 voorziene publicatie van H. HOLEMANS en L. DENEWET nl. "Kadastergegevens Westvlaamse Molens". Daarna stuurde P. FLORIZOONE - bijzonder gedienschtig en hier van harte bedankt - een fotocopie van die inventaris betreffende Mariakerke, met schaarse maar interessante informatie over drie molens, nl. twee (Kad. nrs. A 19 en A 22b) in de (vroegere) Sinte Catharinapolder (die tot Petit Paris had gereikt) en de Albertusmolen (Kad. B 27). Voor enkele punten ging ik mijn licht opsteken bij D. FARASYN met zijn encyclopedische kennis van het oudere Oostende. Voor zijn gedetailleerde mededelingen, waaronder bijkomende kadastrale notities, dank ik hem hier oprecht.

Sta me nu een korte uitweiding toe over die twee aparte molens (in de gewezen Catharinapolder) op Mariakerks grondgebied dat pas op 1 juli 1899 met de rest van het oude dorp door Oostende genaast werd.

De percelen A 19 en A 22b waren gelegen aan de noordwestkant van de Torhoutse Steenweg, bij een bocht van de Catharinakreek, ter hoogte van de Molenstraat. Op A 19 had er van 1834 tot 1896 een stenen graan- en oliewindmolen gestaan. Dat was de oudste van de twee molens. Die was eigendom geweest van de gebroeders Jan Hendrik Jozef STAESENS (Mariakerke 1810 - Oostende 1886) en Alexander Frans STAESENS (Mariakerke 1813 - Oostende 1874) ondernemende kooplieden en de zoons van Jan Frans STAESENS uit Oudenburg (geb. ca. 1770-1835) die zich als koopman ging vestigen eerst in Mariakerke (waar zijn twee zoons geboren werden) en daarna in Stene waar hij als "wijn- en drankhandelaar" gestorven is, zeven jaar na zijn vrouw Noëmi DUGARDEIN (Oudenburg ca. 1782-1828). Die Jan Frans STAESENS moet een verstandig en bedrijvig zakenman geweest zijn. En vooral succesvol in zijn nakomelingen die een rol speelden in het Oostendse zakenleven. Zijn oudste zoon Jan Hendrik Jozef huwde een dochter uit een gegoede familie : Euphrasie Louise CARBON (Oostende 1833-1910). De andere zoon Alexander Frans bleef ongehuwd. Onder de zonen van Jan H.J. was er een bankier, een brouwer en een exploitant van een steenbakkerij. En om nog eens te illustreren hoe klein de wereld is : Jan OLSEN (1924) ons Platelid, de bekende voorzitter van motortoerisme Oostende en zoon van Elias OLSEN, scheepsmakelaar uit het Noorse Drammen (aan een zijtak van de Oslofjord) en van Marie Adrienne STAESENS (Oostende 1895 - Gistel 1989) is een kleinzoon van bankier Julien Jan STAESENS (Oostende 1856-1938) die

zelf een kleinzoon was van de bovenvermelde Jan Frans STAESSENS uit Oudenburg.

Terug naar de stenen molen op A 19. Op 25.08.1852 brandde die volledig uit en een jaar nadien werd hij met de bijhorende grond en woning (op A 17-20) verkocht aan Jan Augustinus LELEU (Gistel 1797 - Mariakerke 1890) een koopman in granen die zich gevestigd had in Mariakerke. Hij was gehuwd met Catharine Coleta KINT (Koolkerke 1807 - Oostende 1874). Het echtpaar J. LELEE-KINT bouwde in 1870 op A 17-20 een nieuwe woning.

Hun zoon Augustus LELEU (Brugge 1829 - Oostende 1900) gehuwd met Jacoba Prudentia DEMUENYNCK (Oostende 1842-1908) moet daar de (herstelde) molen bediend hebben. De vader Jan A. LELEU, die in Oostende woonde, is tenslotte in Mariakerke overleden in het huis van zijn zoon waar hij tijdelijk verbleef. Volgens zijn overlijdensakte in de Mariakerkse registers stond die woning in de Molenwijk. Ik vermoed dat hiermee dat gedeelte van Mariakerke bedoeld is waarop de twee molens (A 19 en A 22b) stonden. De zoon Augustus wordt bij de aangifte van zijn zeven kinderen (allen geboren in Mariakerke tussen 1870 en 1882) telkens molenaar genoemd. Hij stierf in zijn woning Torhoutse Steenweg 83. Welnu dat is in de buurt van de molens en naar alle waarschijnlijkheid in de genoemde Molenwijk. Dat nr. 83 is nu Taverne Petit Venise (naast de Kredietbank) ongeveer halweg tussen Petit Paris en de Weeshuisstraat. Het grafmonument van het echtpaar Aug. LELEU-DEMUENYNCK staat op het kerkhof rond O.L.Vr. ter Duinen in Mariakerke. In 1896-1898 werd A 19 met A 20a grondig veranderd : na het slopen van de molen werden er huizen gebouwd.

En nu de tweede molen op A 22b. De kadastrergegevens noemen de standplaats van die molen : Galgeveld. Die plaats, in documenten "place patibulaire" geheten (zoals D. FARASYN mij leerde), lag tussen het huidige Mac Leodplein en de Molenstraat. Daar bevond zich inderdaad in de Oostenrijkse tijd een terechtstellingsplaats onder jurisdictie van het Brugse Vrije. In 1743 was er een houten galg opgetimmerd die in 1776 vervangen werd door een "blauw arduinen stenen galg opgericht door de stad voorbij de eerste brug liggende over de kreek van Sinte Catharina op onze kalsijdeweg" (nl. de Torhoutse Steenweg aangelegd in 1765). (zie ook J. VERHAEGHE : "Een nieuw galgeveld voor Oostende 1776" in De Plate jg. 94 blz. 92).

Hier dan - en wel op grond van het armbestuur van Oostende - was begin 1840 een houten graanwindmolen overgebracht van het Hazegras (daar afgebroken wegens uitbreidingswerken) door Pier Jan DECLERCQ (Oostende 1800 - Mariakerke 1850). Die Pieter Jan stamde met zijn oudere broer Frans Leopold (Oostende ca. 1793 - Mariakerke 1872 - we zullen hem straks op de Albertusmolen terugvinden) uit een molenaarsgeslacht. Ze waren zoons van Bartholomeus DECLERCQ, molenaar uit Vladslo (ca. 1752 - Oostende 1800). Pieter J. DECLERCQ was gehuwd (Oostende 11.03.1829) met Adela Francisca VANDEWALLE (Oostende 1807 - Mariakerke 1888), zijn nicht. Zij was nl. de dochter van Bartholomeus Ludov. VANDEWALLE molenaar (ca. 1778 - Oostende 1841) en van Catharina Genoveva DECLERCQ (Leffinge ca. 1778 - Oostende 1847). Die Catharina was gesproten uit het eerste huwelijk van Bartholomeus DECLERCQ en dus een half zuster van Peter DECLERCQ. Voor zijn huwelijk had Peter van koning Willem I "vrijstelling" (verkregen) "van de wettelijke

verordeningen waarbij huwelijken tussen oom en nicht zijn verboden".

Dat huwelijk met haar oom bracht Adela weinig geluk. Haar man stierf toen hij nauwelijks 50 jaar oud was. Daarna verloor zij drie kinderen waarvan twee vrij jong, nl. Adelaïde (Oostende 1831 - Mariakerke 1852), Maria Catharina (Oostende 1833 - Mariakerke 1876) en Ludovicus Jacobus (Oostende 1838 - Mariakerke 1858). Adela overleefde haar man 38 jaar en beheerde de zaken, wellicht geholpen door haar broer Albert Lud. VANDEWALLE molenaar (Oostende 1817-1902). In 1853 bouwde zij een huis bij de molen (dus op A 22b). In 1866 kocht ze de grond met de molen erop. Het jaar van haar dood, 1888, werd de molen verkocht aan Jozef Gabriël SANDERS (Mariakerke 1860 - Oostende 1935). Drie jaar later volgde de afbraak van de molen. Zo waren nog vóór het einde van de eeuw die twee molens van het Mariakerkse grondgebied verdwenen.

Daarmee is het raadsel van die dubbele Molenstraat opgelost. Met anderen heb ik vroeger bij die straatnaam gewoon aan één enkele molen gedacht. Maar die kadastrergegevens betreffende A 19 en A 22b heffen elke twijfel op. Er hebben daar werkelijk twee molens gestaan en daaraan herinneren dan ook de Molenstraat en de Oude Molenstraat. Het was trouwens niet logisch aan één molen twee straatnamen te wijden.

Toch intrigeert het mij dat ik nog geen kaart gevonden heb waarop die twee molens aangeduid worden. Zelfs het kadasterplan van Mariakerke (1844) (ook genoemd Atlas der Buurtspoorwegen), van POPP (ca. 1850) en onze oudste stafkaarten nl. die van Ph. VANDERMAELEN (1846-1854) en die van het Dépôt de la Guerre (1876) (allebei op schaal 1:20.000) kennen slechts de eerste molen (die op A 19).

We keren terug naar de Albertusmolen (kad. B 27). De "Kadastrergegevens Westvlaamse Molens" van HOLEMANS en DENEWET geven dus als bouwdatum van de molen op : "kort vóór 1665". Dat wordt onrechtstreeks bevestigd door een kadastraal document (uit het Rijksarchief Brugge betreffende B 27 mij meegedeeld door D. FARASYN). Op dat stuk uit 1667 wordt de molen vermeld met als molenaar Petrus VANDEN BUSSCHE en met de bepaling, in 1674, dat de molen belast wordt op 8 gemeten.

De Albertusmolen kan dus werkelijk kort vóór 1665 opgericht zijn en die Petrus VANDEN BUSSCHE was bijna zeker de eerste mulder. Uit de parochieregisters van Mariakerke weten we dat hij in 1665 trouwde allicht met het vooruitzicht op de pas gebouwde molen zijn brood te verdienen. Bij zijn vrouw, Maria DUYFKENS, kreeg hij zeven kinderen. Hij stierf in Mariakerke op 1 april 1696. Zijn dochter Barbara (1669-1725) huwde met Korneel VAN REMOORTELE (1662-1719) die van 1700 tot 1709 hoofdman was van Mariakerke (cf. ook : J. BEYEN, Oud-Mariakerke, p. 87 en 97).

In dezelfde parochieregisters wordt de Albertusmolen tweemaal vermeld, de eerste keer op het einde van de 17e, de tweede keer op het einde van de 18e eeuw. In zijn lijst van overledenen noteert pastoor J.B. KYKEMPOST (pastoor 1687-1705) dat ene Petrus VANHAUTEM uit Gent op 31 augustus 1692 in zee verdronken was "prope molendinum", d.w.z. ter hoogte van de Molen. De ongelukkige werd 's anderendaags op het Mariakerkse kerkhof begraven. En bijna honderd jaar later schrijft pastoor J. DE

CUYPER (pastoor 1762-1805) het overlijden in van Jan Baptist COENIJE (Zande 1716 - Mariakerke 1780) en stipt naast diens naam aan : molitor. De enige keer dat we beroep van molenaar in de registers aantreffen.

In de loop van de 18e eeuw begint onze Albertusmolen te prijken op tal van militaire en andere kaarten. Opnieuw haalt Mariakerke bekendheid uit oorlogsgeweld nl. de kortstondige belegering van Oostende door Engelsen en Hollanders van 17 juni tot 8 juli 1706. De opperbevelhebber, maarschalk VAN OUDERKERK, had toen ook zijn hoofdkwartier in Mariakerke. Die aanval op Oostende was een episode uit de ingewikkelde Spaanse Successieoorlog (1701-1714) ontstaan na de dood van Karel II van Habsburg, koning van Spanje, die het in zijn hoofd kreeg, na twee huwelijken, kinderloos te sterven. Een kluif voor Europese erfenisjagers. Na een driedaags vernietigend bombardement gaf onze stad, verdedigd door een Frans en een Spaans garnizoen, zich over.

Van de talrijke stadsplannen toen opgemaakt citeert A. VERBOUWE er 13, nl. nrs. 299 tot 311. Nr. 304 ("Plan van de gelegentheydt der stad Oostende...") staat ook afgedrukt in R. LAURENT, De havens aan de kust en aan het Zwin, (Alg. R. Arch. Brussel, 1986, illustr. nr. 28, p. 57). De gegevens van die kaart komen in essentie overeen met die van de nrs. 304 b en 305 bij VERBOUWE. Vooral nr. 305, getekend door ir. C. HOPPACH, is leerrijk. Daarop zien we de opstelling van de belegerende regimenten gelegerd tussen de Steense Dijk (hier genoemd : "Digue d'Albert") en Raversijde. En daar staat ook de Albertusmolen, iets oostelijk van het Albertusfort en bij de verbinding van de eeuwenoude Duinenweg en de Steense Dijk.

De 18e eeuw levert nog meer kaarten op waarop de Albertusmolen is aangeduid. Op een prent van Eug. Henry FRICX (geëtst door HARREWIJN, Brussel 1712), staat de molen wat schriel naast het Albertusfort. Heel wat fleuriger vertoont hij zich op de frisse kaart van graaf DE FERRARIS (1771-1778) (cf. ook VERBOUWE, nr. 1227). Bij het kruispunt daarop van Duinenweg en Steense Dijk lezen we : Fort en oude molen Albertus.

De 19e eeuw, de eeuw van de fotografie en het ontwakend toerisme, maken Mariakerke en zijn molen wijd bekend. Gevoelige zielen ontdekken de rustieke charme van het dorp. Van uit Oostende komen ze gewandeld of gereden naar de nog brede en dichtbegroeide duinen. Een zwerm artiesten uit binnen- en buitenland tekenen, etsen en schilderen er pittoreske hoekjes. Niet alleen ENSOR en MUSIN van bij ons (ENSOR vooral met zijn "Klein" en zijn "Groot Gezicht op Mariakerke" - etsen uit 1887 - waaruit zijn diepe genegenheid voor het dorp spreekt), maar ook GUDIN, CANNELLE, BINJE, ELWEL, FINCH, HEINS, CASSIERS, AUGUIN, BAERTSOEN, VAN LEEMPUTTEN, DE BURGGRAFF, SIRTAINÉ, DARDENNE (cf. VERBOUWE, nrs. 660 e.v.).

Ook onze molen deelt in de glorie. Aan de hand van al vermelde topografische kaarten van België van Ph. VANDERMAELEN (1846-1854) en van het Dépôt de la Guerre (ca. 1876) en vooral van kadastrale gegevens (uit 1844, 1858, 1866) kunnen we hem nauwkeuriger lokaliseren.

De Albertusmolen wordt er neergezet dicht bij de samenloop van wat op de Atlas der Buurtspoorwegen (1844) heet

DE ALBERTUSMOLEN IN MARIAKERKE

De Albertusmolen in Mariakerke
Litho van C. Motte (ca. 1850)

De Albertusmolen in Mariakerke
Foto ca. 1875

"Chemin no. 1" m.a.w. de Duinenweg, en "Chemin no. 4" of Steense Dijk. De molen staat noordoostelijk van die dijk en zuidelijk van de Duinenweg die wat verder naar het westen een bocht maakt (nu gevormd door de huidige Raversijdestraat). De Duinenweg doorsnijdt de Albertuswijk die ca. 1860 een dozijn woningen telde, de meeste aan de zuidkant van de Duinenweg. Hoewel de wereld daar, na meer dan een eeuw, grondig van aanschijn veranderd is, kunnen we de Albertusmolen situeren aan het noordelijk uiteinde van de Leopold Van Tyghemlaan. Daar, tussen Troon- en Wielingenstraat, bij dat lelijk parkeerpleintje aan de westkant van het Mediacenter, waarachter de Duinenweg uit Oostende toekwam, daar moet de Albertusmolen gestaan hebben. Meer dan honderd jaar verdwenen leeft hij schimmig voort in de naam van de villa "Le Moulin" vlakbij, Aartshertogstraat 88 (cf. ook J. BEYEN, Oud-Mariakerke, p. 16).

Het overvloedig en prachtig geïllustreerd "Zee en Duinen" van Georges DEVENT (Van de Wiele, Brugge, 1991) wijdt twee treffende afbeeldingen aan onze Albertusmolen : een litho (p. 63) en een foto (p.65).

De litho uit ca. 1850 is van C. MOTTE naar een schilderij van de Parijzenaar Jean GUDIN (1802-1880). De voorstelling is uitgesproken romantisch. Vooraan rechts de rijzige molen eenzaam op een duin bij de bochtige zandweg (ongetwijfeld de Duinenweg). Compositorisch een uiterst zwakke afstraling van het grandioze meesterstuk van Jacob RUYSDAEL : de Molen van Wijk. Ook hier, bij MOTTE-GUDIN, domineert de molen. Op de voorgrond links op de weg, een man en een vrouw die achter een koe aanstappen. Bij het lage huis in de bocht links, een drietal personen, rechts een paar dieren en een viertal menselijke figuren. Centraal op de prent een gefantaseerde hoeve dicht bij de zee, buiten de bescherming van de duinen. In de achtergrond rechts : de zee, waarop een boot te zien is. Links het dorp met de kerk beschermd door hoge duinen. Van de Albertuswijk is weinig te bekennen. Die is blijkbaar opgeofferd voor het pittoreske effect. De molen zelf is met enkele details uitgevoerd. Het is een staak- of standaardmolen met open voet, een kapelledak en twee zoldervloeren. We zien duidelijk de staart die door de trap steekt. Onder de molen : de staak en ertegen de zes steekbanden of schoren. Boven op de trap stapt de molenaar naar binnen. De wieken zijn W.N.W. georiënteerd.

Realistisch natuurlijk is de foto die dateert van omstreeks 1875, d.w.z. ca. 25 jaar na de litho. Ze werd vermoedelijk genomen in de buurt van het (huidige) Mediacenter en is niet nauwkeurig te interpreteren, vooral wegens de bedriegelijke perspectief. Ze maakt ook duidelijk dat in de litho de fantasie een grote rol speelt. De duinen, nog dicht begroeid, vullen bijna de hele foto. Boven links, de molen en achteraan de dorpskerk met de piramidale torenspits van vóór 1914. De molen maakt hier een massievere indruk dan op de litho maar de details van de constructie zijn niet te onderscheiden. De wieken zijn georiënteerd naar het westen. Rechts, als verloren in de duinen, de huizen van de Albertuswijk. We onderscheiden nederige maar ook een paar degelijke woningen met een verdieping. Tussen die gebouwen loopt, onzichtbaar, de Duinenweg.

Uit de ets van ENSOR getiteld "Le Moulin de Mariakerke" (1889), ook uit het oosten gezien en heel losjes-impressionistisch

uitgevoerd, is weinig op te maken. De staakmolen beheerst de duinen waarin links en rechts enkele huizen van de Albertuswijk. De datering - na de verplaatsing - doet vermoeden dat ENSOR de molen etste uit het geheugen of aan de hand van een foto.

Wie de eigenaars of exploitanten van de Albertusmolen allemaal geweest zijn heb ik niet achterhaald. De parochieregisters met hun schaarse informatie (b.v. over 't beroep van de overledene) laten ons in de steek. Uit een kadastraal document weten we dat Frans DECLERCQ, de oudere broer van Pieter Jan, de Albertusmolen kocht in 1849. Frans was getrouwd met Regina ROUSSEAU (Oudezele in Fr.-Vlaanderen, bij Cassel 1805-1889). Hun jongste kind, Carolus Ludovicus (Mariakerke 1848-1869) stierf goed twintig jaar oud, als molenaarsknecht, in zijn vaders woning Albertuswijk. Heel waarschijnlijk is de oudste zoon Frans Leopold DECLERCQ (Mariakerke 1845 - Oostende 1919) zijn vader opgevolgd. En die F.L. DECLERCQ zal wel de laatste mulder geweest zijn op de Albertusmolen alhier.

Volgens G. DEVENT werd onze molen overgebracht naar De Haan in 1880 (cf. G. DEVENT, De Oostkunst van toen... - Van de Wiele, Brugge, 1982, p. 146 en "Zee en Duinen" ib. 1991, p. 64). Waarschijnlijk gebeurde die verplanting enkele jaren later. De kadastragegevens van HOLEMANS en DENEWET leren ons dat de molen afgebroken werd in 1887. Wegens het officiële karakter van die informatie hou ik het bij die laatste datum.

In zijn eerste werk (p. 146) vermeldt G. DEVENT nog volgende bijzonderheden over de Albertusmolen. In 1912 was de molen eigendom van MALFEYT en in 1925 van DELEERSNIJDER. De laatste jaren draaide hij nog met twee wieken tot 1933. Het jaar daarop werd hij gesloopt. Op p. 145 drukt DEVENT een indrukwekkende foto af van de molen uit ca. 1908. De gewezen staakmolen van Mariakerke staat er gemonteerd op teerlingen, met een dubbele zoldervloer. Of hij in die gedaante, vóór zijn verplaatsing naar De Haan, de Mariakerkse duinen heeft versierd weet ik niet. Volgens die foto moet hij in elk geval een prestigieuze verschijning geweest zijn en als een machtige reus de Albertuswijk gedomineerd hebben. Die laatste foto betekent voor de Albertusmolen een apotheose.

VERDEDIGINGSBOUWWERKEN LANGS DE KUST

Historici nemen vandaag zowat alles onder de loupe en te melden valt, dat in 1992 een essaybundel gewijd werd aan "Kustverdediging". Meteen de titel van een uitgave bezorgd door de Nederlandse Stichting Menno van Coehoorn en in de handel gebracht door de uitgeverij "Walburg Pers", gevestigd te Zutphen (ISBN 90-6011-793-X, prijs : 751 BEF). Een behoorlijke prestatie, gedegen van thematiek en verzorgd van voorkomen, en dan doel ik zowel op de tekst als op de illustraties. Eén der overzichtsartikelen handelt over de "Bouw en inrichting van de Atlantikwall" (door Rudi ROLF, een specialist in de materie). Terwijl in een ander artikel de "Batterie Deutschland" opduikt die in Wereldoorlog I Bredene "teisterde"; een foto visualiseert het reuzekanon, dat, ik citeer de tekst van de auteur, "model stond voor het ontwerp van de batterij (...) bij Boudewijnkskerk op Walcheren" (o.c. p. 52)

Emile SMISSAERT